

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

ปัจจุบันองค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนต้องเผชิญกับความไม่แน่นอนกับภาวะการแข่งขันของโลกยุคไร้พรมแดน สภาพแวดล้อมในการดำเนินงานเปลี่ยนแปลงไป เกิดการแข่งขันที่ซับซ้อนมากขึ้น โดยเฉพาะธุรกิจการศึกษาที่มีการแข่งขันสูงมาก ซึ่งจะเห็นได้จากมีการเปิดหลักสูตรใหม่ๆ ทั้งในระดับปริญญาตรี ปริญญาโท จนถึงระดับปริญญาเอก เนื่องจากกระแสโลกไร้พรมแดนและการเปิดเสรีทางการค้า ทำให้ธุรกิจการศึกษามีได้แข่งขันเฉพาะภายในประเทศเท่านั้น แต่เป็นการแข่งขันในระดับภูมิภาคจนถึงระดับโลก ดังนั้น สถาบันการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนต้องมีการปรับปรุงประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากร (Resources Utilization) และการดำเนินงานของตนเอง โดยต้องหาแนวทางในการเพิ่มผลิตภาพ (Productivity) หรือการเพิ่มผลผลิต ซึ่งจะช่วยให้สถาบันการศึกษาสามารถปรับปรุงกระบวนการในการทำงานและการผลิตบริการการศึกษาที่มีคุณภาพ ผ่านการหาวิธีการที่เหมาะสมในการดำเนินงาน พยายามลดต้นทุนผลิตและพัฒนาประสิทธิภาพของกระบวนการบริการ ซึ่งจะนำไปสู่ความได้เปรียบและความสามารถในการแข่งขัน

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี เขตพื้นที่เชียงราย เป็นสถาบันการศึกษาวิชาชีพประจำภาคเหนือ ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้จัดตั้งขึ้น โดยได้รับการสถาปนาและวางศิลาฤกษ์ ในวันที่ 3 มกราคม 2539 ปัจจุบันเปิดสอนหลักสูตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) จำนวน 8 หลักสูตร และหลักสูตรปริญญาตรี จำนวน 19 หลักสูตร โดยแบ่งเป็น 3 คณะ ได้แก่ คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์เปิดสอน จำนวน 3 สาขาวิชา ประกอบด้วย สาขาวิชาการบัญชี สาขาวิชาบริหารธุรกิจ และสาขาวิชาศิลปศาสตร์ คณะวิศวกรรมศาสตร์เปิดสอนจำนวน 2 สาขาวิชา ประกอบด้วย สาขาวิชาวิศวกรรมไฟฟ้าและคอมพิวเตอร์ สาขาวิชาวิศวกรรมโยธาและสิ่งแวดล้อม ส่วนคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการเกษตร ยังไม่ได้เปิดการเรียนการสอน (ทักษ์ หงษ์ทอง, 2550: สัมภาษณ์) เนื่องจากสภาวะการแข่งขันการจัดการศึกษาในปัจจุบัน ทำให้มหาวิทยาลัยต้องมีการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ มุ่งเน้นพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน ปรับปรุงกระบวนการปฏิบัติงานให้ทันสมัย แต่ด้วยงบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลและงบประมาณรายได้นั้นมีจำนวนจำกัด ดังนั้น มหาวิทยาลัยจึงต้องตระหนักถึงการคำนวณต้นทุนต่อหน่วย และให้ความสำคัญกับการรวบรวมข้อมูลต้นทุนมากขึ้น เพื่อใช้ในการตัดสินใจ การวางแผน การควบคุมต้นทุน และการลด

ต้นทุน ซึ่งระบบบัญชีที่มหาวิทยาลัยใช้ในปัจจุบัน เป็นการรวบรวมข้อมูลต้นทุนในระบบเดิมซึ่งเก็บข้อมูลต้นทุนในภาพรวมของมหาวิทยาลัย ทำให้ไม่สามารถทราบข้อมูลและต้นทุนของแต่ละกิจกรรมที่ก่อให้เกิดต้นทุนต่อหน่วยได้ (อวยพร บัวใบ, 2550: สัมภาษณ์)

ในการที่จะทราบข้อมูลต้นทุนที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจนั้น ต้องอาศัยระบบต้นทุนที่เรียกว่า ระบบต้นทุนฐานกิจกรรม (Activity Based Costing: ABC) ซึ่งจะเน้นการบริหารต้นทุนโดยแบ่งการดำเนินงานขององค์กรออกเป็นกิจกรรมต่างๆ การระบุกิจกรรมจะช่วยให้ทราบว่า การดำเนินงานของกิจการประกอบขึ้นด้วยกิจกรรมอะไรบ้าง ตลอดจนเวลาที่ใช้ไปในแต่ละกิจกรรม รวมทั้งผลได้จากการประกอบกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้ จุดประสงค์สำคัญของ ABC คือการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารในการเข้าใจพฤติกรรมต้นทุน (Cost Behavior) ทั้งหมดที่เกิดขึ้นภายในองค์กร ทำให้ทราบว่าอะไรเป็นปัจจัยที่ทำให้ต้นทุนกิจกรรมต่างๆ เพิ่มขึ้นหรือลดลง โดยการระบุกิจกรรมขององค์กร ต้นทุนกิจกรรม และตัวผลักดันต้นทุน (Cost Driver) อันจะเป็นประโยชน์ต่อการคำนวณต้นทุนผลิตหรือบริการ และใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพทางด้านต้นทุนและการพัฒนากิจกรรมต่างๆ อย่างต่อเนื่องเพื่อลดความสูญเปล่าหรือกิจกรรมที่ไม่เพิ่มค่า (วรศักดิ์ ทูมมานนท์, 2548)

ดังนั้น ผู้ศึกษา จึงสนใจที่จะศึกษาแนวทางการคำนวณต้นทุนฐานกิจกรรมของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เขตพื้นที่เชียงราย เพื่อที่จะนำผลการศึกษาไปเป็นข้อมูลเบื้องต้นอันเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารเพื่อใช้ในการตัดสินใจ สามารถจัดการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

1.2 วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษา แนวทางการคำนวณต้นทุนฐานกิจกรรมของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เขตพื้นที่เชียงราย

1.3 ขอบเขตการศึกษา

1.3.1 ขอบเขตเนื้อหา

เนื้อหาในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วยการศึกษาแนวทางการคำนวณต้นทุนตามแนวคิดระบบต้นทุนฐานกิจกรรม โดยใช้ข้อมูลระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม 2549 ถึงวันที่ 30 กันยายน 2550 ของระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง และระดับปริญญาตรี ภาคเรียนที่ 2 และภาคเรียนที่ 3 ของปีการศึกษา 2549 และภาคเรียนที่ 1 ของปีการศึกษา 2550 เพื่อคำนวณ ต้นทุนต่อหลักสูตร ต้นทุนต่อหัวนักศึกษารายปี และต้นทุนรายวิชา

1.3.2 ขอบเขตประชากร

ศึกษาโครงสร้างองค์กรและการบริหารงาน รวมทั้งระบบปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการคำนวณต้นทุนฐานกิจกรรม จากรายงานประจำปี และบุคลากรของหน่วยงาน ดังนี้

1) ผู้บริหาร	จำนวน	9 ท่าน
2) บุคลากรสายการสอน	จำนวน	102 ท่าน
3) บุคลากรสายสนับสนุน	จำนวน	48 ท่าน

(ผุสดี สร้อยสุวรรณ, 2550: สัมภาษณ์)

1.4 วิธีการศึกษา

1.4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) **ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data)** ศึกษารวบรวมข้อมูลจากบุคลากรที่เกี่ยวข้องของหน่วยงาน ซึ่งประกอบด้วย

- การสัมภาษณ์ผู้บริหาร จำนวน 9 ท่าน เพื่อทราบวิสัยทัศน์ กลยุทธ์ และแผนงานขององค์กร นำไปวิเคราะห์กำหนดกิจกรรม
- การใช้แบบสอบถาม บุคลากรสายการสอน จำนวน 102 ท่าน บุคลากรสายสนับสนุน จำนวน 48 ท่าน เพื่อทราบข้อมูลเกี่ยวกับภาระงานสัดส่วนของเวลาทำงานที่ได้ใช้ไปในการทำกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

2) **ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data)**

- เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับโครงสร้างขององค์กร และโครงสร้างการบริหารงาน จากรายงานประจำปี และเอกสารบรรยายลักษณะงาน เพื่อใช้ในการกำหนดโครงสร้างกิจกรรม
- เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับระบบงบประมาณ พัสดุ การเงินและบัญชีงบประมาณแผ่นดิน และงบประมาณรายได้ของหน่วยงาน เพื่อให้ทราบกระบวนการให้ได้มาซึ่งข้อมูลทางบัญชีสำหรับคำนวณต้นทุนฐานกิจกรรม และระบบงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในปีงบประมาณ 2550
- เก็บข้อมูลจากเอกสาร บทความ สิ่งพิมพ์ ตลอดจนข้อมูลจาก Internet ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการค้นคว้าอิสระ

1.4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

1) แนวทางการสัมภาษณ์ผู้บริหาร

2) แบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับภาระงาน สัดส่วนของเวลาทำงานที่ได้ใช้ในการทำกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

1.4.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่รวบรวมได้จากข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิจะนำมาวิเคราะห์เพื่อกำหนดกิจกรรม สัดส่วน ตัวผลิตภัณฑ์กิจกรรม การคำนวณต้นทุนฐานกิจกรรมและกำหนดเกณฑ์การปันส่วนสำหรับคำนวณหาต้นทุนต่อหลักสูตร ต้นทุนต่อหัวนักศึกษารายปี และต้นทุนรายวิชา

1.5 นิยามศัพท์

แนวทางการคำนวณ หมายถึง กระบวนการศึกษาขั้นตอนและวิธีการคำนวณต้นทุนต่อหน่วยตามแนวคิดระบบต้นทุนฐานกิจกรรม

ต้นทุนฐานกิจกรรม หมายถึง ระบบการคิดต้นทุนโดยแบ่งการดำเนินงานออกเป็นกิจกรรม ซึ่งกิจกรรมเป็นการกระทำที่มีการใช้ทรัพยากรหรือต้นทุน เพื่อให้เกิดผลผลิตได้ ขั้นตอนของระบบ ABC จึงเป็นการกำหนดกิจกรรม (Activity) การกระจายต้นทุนหรือทรัพยากร (Resources) สู่กิจกรรม แล้วจึงกระจายต้นทุนกิจกรรมไปสู่สิ่งที่ต้องการคิดต้นทุน (Cost Object) โดยอาศัยตัวผลิตภัณฑ์ต้นทุน

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เขตพื้นที่เชียงราย เป็นสถาบันอุดมศึกษาด้านวิชาชีพและเทคโนโลยีมีวัตถุประสงค์ให้การศึกษา ส่งเสริมวิชาการและวิชาชีพชั้นสูงที่เน้นการปฏิบัติ ทำการสอน ทำการวิจัย ผลิตครูวิชาชีพ ให้บริการทางวิชาการในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแก่สังคม ทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยให้สำเร็จอาชีวศึกษามีโอกาสในการศึกษาต่อด้านวิชาชีพเฉพาะทางระดับปริญญาเป็นหลัก

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ทำให้ได้แนวทางการคำนวณต้นทุนฐานกิจกรรมของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เขตพื้นที่เชียงราย

1.6.2 สามารถนำข้อมูลไปใช้ในการตัดสินใจ วางแผน และการบริหารต้นทุนให้เกิดประสิทธิภาพต่อการดำเนินงานของผู้บริหาร และผู้ที่สนใจต่อไป

1.7 สถานที่ใช้ในการดำเนินงานวิจัยและรวบรวมข้อมูล

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เขตพื้นที่เชียงราย และคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

1.8 แผนการดำเนินงาน

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาจะทำการศึกษาตามแผนการดำเนินงาน ดังนี้

1.8.1 รวบรวมข้อมูลเบื้องต้น ทำการศึกษาถึงกระบวนการจัดการเรียนการสอน และการบริหารงานของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เขตพื้นที่เชียงราย และทำการศึกษาดัง แนวคิดทฤษฎี เพื่อนำมาประยุกต์กำหนดกิจกรรมและสร้างเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1.8.2 สร้างแบบสอบถาม นำข้อมูลเบื้องต้นที่ได้มา นำมาสรุปกำหนดกิจกรรม และสร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ในการศึกษา

1.8.3 เก็บรวบรวมข้อมูล เบื้องต้นโดยการศึกษาข้อมูลของประชากรที่จะทำการศึกษา โดยใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ อาจารย์ผู้สอน ผู้บริหาร และพนักงานที่เกี่ยวข้อง

1.8.4 วิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล ผู้ศึกษานำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์และสรุปผล เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการศึกษา คือ เพื่อศึกษาแนวทางการคำนวณต้นทุนฐานกิจกรรมของ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เขตพื้นที่เชียงราย

1.8.5 จัดทำและนำเสนอรายงาน หลังจากการวิเคราะห์ข้อมูล และแก้ไขปรับปรุงแล้ว ผู้ศึกษาจะทำการจัดทำรูปเล่มและนำเสนอรายงานต่อไป